

Loana királynő titokzatos tüzénél*

A gyerekekről, a könyvekről és a türelemről

Aki még nem olvasta Umberto Eco regényét (*Loana királynő titokzatos tüze*, Európa 2007), annak magyarázattal tartozom; mivelhogy írásom címét félig tőle kölcsönöztem, és ezt okkal tettem. Sok mindent Eco nyomán gondoltam végig, és lehet, hogy nélküle most nem a türelemről „mesélnék”. – Hovatovább befolyásol az is, hova írom ezt az esszét. Ha az ez évi könyvfesztivál könyvei közül regényt ajánlhatnék a könyvtárosnak, akkor ez mindenképp a *Loana királynő titokzatos tüze* volna.

Eco is kölcsönözte a címet. A *Loana királynő titokzatos tüze* hajdan egy füzetes ifjúsági regényen állt. Rég elporladhatott ez a hajmeresztően buta történet. Virágkorában sem a történettel varázsolta el a kamaszt, hanem a címével, a képeivel. „*De hát egy ócska, bugyuta történet is annyi mindent megindíthat a fantázia birodalmában. Az értéknél fontosabb a helyi érték; a megformáltságnál többet számít egy-egy jól eltalált szó vagy kép*” – írta Kálmán C. György az Eco-kötet tanulságain gondolkodva (Élet és Irodalom, 2007. április 13.).

A regény hőse egy antikvárius, aki kómából ébred. Senkire, semmire nem emlékszik. Se a feleségére, Paolára, se a gyerekeire, se az otthonára – csupán az elolvasott könyvekre. Papírmemóriája van. Csak erre támaszkodhat, ezért olvasmányai révén szeretné rekonstruálni elvesztett életét. Ifjúkori önarcképe könyvekből rajzolódik ki. Eco műve regény, egyben páratlan, képes, színes művelődéstörténeti dokumentum is az olvasáskultúra történetéből. Nemcsak egy kivételes személyiség, hanem egy nemzedék története is. Mindenkinek azzal a bizonyossággal ajánlom, hogy benne is „*felderenghet gyermek- vagy ifjúkorából egy-egy hős, áldozat vagy akár mondatfordulat, moziplakát, sláger. Járjon utána: mivé alakította, mivel kötötte össze, hogyan dolgozta bele az életébe*” (uo.). Higgye el a Kedves Olvasó, hogy érdekes kísérlet. Ezer dolognak lehet hullámverése bennünk, felettébb sok minden indíthatja el az emlékezés láncreakcióit, ami rádöbbenésekkel is járhat. Olyasfélékkel is, mint a tragikus sorsú orosz költőné, Marina Cvetajeváé, aki *Az én Puskinom* című esszéjében írt arról, mi mindent határozott meg életében, hogy hatéves korában egy zenés matiné színpadán találkozott Tatjanával és Anyeginnel. Akkor senki sem hitte, hogy bármit is megértett volna belőle. Arra a kérdésre, hogy „mi tetszett a legjobban?”, makacsul hajtogatta, hogy: „*Tatjana meg Anyegin.*” Próbálták meggyőzni, igazmondásra bírni: „*Nem a Ruszalka, a malom, a herceg meg a vízimanó?... Hatéves korodban mi is tetszett neked benne? – Tatjana meg Anyegin.*” – felelte rendületlenül. „*Hogy később*

* Ezzel az írással folytatjuk 2007. augusztusi számunkban megkezdett, a fiatalok olvasáskultúrája fejlesztésének lehetőségeiről szóló sorozatunkat.

egész életemben, mind a mai napig mindig én írtam elsőnek, én nyújtottam elsőnek a kezemet és a karomat ... – írta Cvetajeva –, csak azért tettem, mert életem hajnalán ... Tatjana, gyertyafénynél, megbomlott hajfonatát mellén átvetve, ott ült előttem. És hogy később, mikor elmentek (mindig elmentek), nemcsak, hogy a kezemet nem nyújtottam, de még a fejemet se fordítottam utánuk, az is azért volt, mert akkor, a kertben Tatjana is szoborrá merevedett. – Lecke bátorságból. Lecke büszkeségből... Lecke magányosságból.” (Cvetajeva, M.: *Fogoly lélek*. Bp., Európa, 1970. 292. p.)

Eco regényének hőse elindul „az eltűnt idő nyomában”. Vidéki házuk régi padlásának lim-lomjai között keresi gyerek- és kamaszkorát. (Mít adnék egy ilyen padlásért, ha volna! Száraz bibliográfiai adatok között keresve találtam rá életem első meseregényére, azaz az első „egész” könyvre, amit egyedül olvastam. A szerző nevét elsőként jegyeztem meg, nem is lett volna érdemes, H. J. Lewittről azóta sem hallottam. De a hupikék kutyák szigete a mesevilág egyik szöglete a számomra ma is. Pedig akkor még a kutyákat sem szerettem, de hát ezek hupikékek voltak, mint később a törpikék. Ki tudja, miért olyan vonzó ez a szín egy gyerekeknek. A könyvek iránti „szerelem” születése egyébként csaknem olyan rejtelmes, mint az igazi.)

Eco hőse egy hetet tölt a régi ház padlásán. „*Azt már említenem is fölösleges, hányszor és hányszor lobbant fel bennem titokzatos tűz, fogott el könnyű szívdobogás, futotta el pír az arcomat olvasás közben...*” – írja. Kevés kell ahhoz, hogy megremegjen: elég egy szép Pinocchio-kiadás, aminek számfűlesek a lapjai, és tejeskávéfoltok barnállnak rajtuk. Álmélkodik, hogy furcsa módon a vad képeket őrizte meg az emlékezete: a Tűznyelő bábmester szakállzuhatagát, az éjnek idején előbukkanó zsványokat, hogy a grimaszoló zöld halászt. „*Ilyen Pinocchio-képek nézegetése után húztam volna a fejemre a takarót egy-egy viharos éjszakán?*” – kételkedik évtizedek múltán. Bizony, eltöprenghetünk azon, amit a regényben hősiünk felesége mond. Különösen manapság, amikor sietve írunk a világon mindent a képi kultúra számlájára.

„*Mikor néhány hete azt kérdeztem Paolától – írja Eco hőse (alteregója) –, nem árt-e a gyerekeknek az a sok erőszakos meg zombis tévéfilm, Paola egy pszichológust idézett; az illető elmondta neki, hogy egész klinikai pályafutása során csak egyetlen olyan gyerekkal találkozott, akit egy film neurotizált, és ezt a jóvátehetetlenül sérült gyereket bizony a Walt Disney-féle Hófehérke tette tönkre.*” – Ha meggondolom, egyetemi hallgatóként ott tolongtam a mozimúzeum előtt, amikor először vetítették újra gyerekkorom feledhetetlen filmjét, a *Hófehérkét*. Szorongásos gyerek lehettem, de semmiféle félelmetes nem kísértett. A már olvasott mese bizonyára feloldott bennem jó előre mindent, és a filmet a „minden jó, ha a vége jó” bizonyosságával néztem kisgyerekként. Ez a pszichés mechanizmus meglehet, hogy ma is, másoknál is működik. Filmet nézve bizony jó, ha tudja a gyerek: Hófehérkén nem fog a halál. Szorongani kár!

Mindez persze azt sem jelenti, hogy a képi kultúra számlájáról mindet töröltem volna. Sok mindenben bűnrészes. Az is igaz, az agresszió a képernyőről intenzívebben hat. De hát alapjában véve nem a televízió, hanem a világ erőszakos, és csak arról van szó, hogy a „harmadik szülő”, a képernyő nem cenzúráz, nem elég lelkiismeretes és nem elég okos. Már az is komoly eredmény lenne, ha a médiatörvényt betartanák, mert a gyerek kiszolgáltatott. (Lásd: *A tévé előtt – védtelenül?* Forduló-

pont, 1999. 1. [tematikus] szám.) Gyereke válogatja, hogy mi. kire. hogyan hat. Csak az az egy biztos, hogy a tiltás mit sem ér. A már világszerte ismert, két magyar kiadást is megért könyvében Marcel Frydman (*Televízió és agresszió*, Bp., Pont Kiadó, 1999.) tulajdonképpen a legegyszerűbb pszichológiai gyógymódot ajánlja a televízió ártalmai ellen, a beszélgetést. Nehezebbet nem is ajánlhatna. Időigényes terápia ebben az időhiányos világban. Töviről-hegyire végiggondolva a kérdést Ranschburg Jenő is ennél marad. (*Áldás vagy átok? Gyerekek a képernyő előtt*. Bp., Saxum, 2006.) Már egy korábbi tanulmányában sem tud, akar mást ajánlani: „*Biztos vagyok benne, hogy a televízió sem tudna ártani – írja – , ha a szülők beszélgetésre készen ott ülnének gyermekeik mellett, és fognák a kezüket, miközben együtt nézik akár a Tom és Jerryt, akár a Híradót...*” (Eső, 2001. 2. sz.) Hogy mit tegyen a nagykorú, ha a képernyő sarkában a 12-es számot látja? Beszélgesse! A film előtt, a film után, a film közben. Az is megeshet, hogy a film helyett, de ehhez már a csillagok szerencsés állása kell.

Egyébként van elég agresszió az irodalomban is, de ha a tündérmesék borzalmait interpretáljuk, többnyire az ágy szélén ülünk, biztonságot adunk, mesélünk, beszélgetünk. Lázár Ervin meséibe egyszerűen belekomponált az interaktivitás. (lásd: *Mese Julinak, Szegény Dzsoni és Árnika, Bogármese*.) Nincs jobb módszer az olvasásra nevelés területén se, mint a beszélgetés. Fáradságosabb se. Ehhez bizony meg kell ismernünk a gyerekek könyveit! Amúgy egyébként vak vezet világtalant ezen a mezsgyén, vagy csak a saját nemzedéke könyvtárményeit adja tovább a felnőtt, ennek kárvallottja pedig a kortárs gyerekkönyv. – Azt meg közben egyszerűen nem szabad elfelejtenünk, hogy az irodalom világában nem egészen comme il faut műfajokat (a tengerész-történeteket, az indiánregényeket, a kincshistóriákat, a detektívtörténetet, a sci-fit, a lányregényt és más effélét) a gyerekvilág régóta dédelgeti. A képernyőn is ezeket a műveket preferálja. Egy mai, tegnapi gyerek a filmekre gondolva mondaná ugyanazt, amit Eco hőse még csak a könyvekre vonatkoztat. „*Ki volt az én hősöm? Holmes, aki ül a kandalló előtt, levelet olvas, és az arcizma se rezdül, vagy Sandokan, aki örült ingmellszagot áraszt ki száján az ő imádott Mariannája nevét?*” – olvassuk. Lehet: erről esztétikai finnyássággal tudomást nem venni, de ettől még *Loana királynő titokzatos tüze* valahogy fellobban a gyerekekben, kamaszban, ha ilyesmit lát, olvas. Jobban tesszük, ha a már öreg Németh László engedékenységevel elfogadjuk a világ „sántaságát”, ahogy ő a maga kérlelhetetlen erkölcsi finnyásságából engedve ezt az *Irgalomban* tette. Bevallom, sok év kellett ahhoz, hogy az olvasáskultúra és az irodalom dolgaiban türelmesebb legyek. Nemcsak az outsider irodalmi műfajokkal, hanem a képi kultúra hasonló műveivel szemben is. Miért ne vallanám be, hogy kamasz lányként Scherlock Holmes-történettel maradtam fenn először hajnalig. Mégpedig egy balatoni nyaraló emeletes ágyán, zseblámpával, vakoskodva. Akkoriban egyszerre tudtam szeretni a *Háború és béke* Natasáját és Emy von Rhoden *Makrancos Erzsikéjét*. El se hinném másnak, hogy ez lehetséges. Sőt: magam is megelégedtem erről.

Végül is sok mindenben úgy kell átesni a gyerekeknek saját személyes olvasáskultúrájának történetében, mint a számarközhögesen. „...*a padlásra visszatérve, egy újabb érdekes füzetcsomagra bukkantam – írja Eco – , spárgával volt összekötve, és Buffalo Bill kalandjait tartalmazta körülbelül harminc folytatásban... A füzetek nem voltak megjelenés szerint sorba rakva, s bennem már az elsőnek a*

címlapja láttán valósággal felsistergett az a titokzatos tűz. A gyémántmedailon: Buffalo Bill a háta mögé feszülök ököllel, komoran néz farkasszemet egy vörösese ingű banditával, aki pisztolyt szegez rá. – De már ennek a 11. számnak a láttán sorolni tudtam volna a többi címet is: A kis futár, Nagy kalandok a vadonban, A szilaj Bob stb.” Déjà vu – érzés a Verne- és Dumas-könyveket megpillantani, szívdobogató élmény a Kincses-szigetre találni, egy nagy szekrényben addig túrni, amíg előkerül A két tigris Sandokanja, akit a mai nemzedékek már nem Salgari könyvéből, csak a képernyőről ismernek. De ugyanez a kamasz 16 éves korában ronggyá olvasta a Cyrano de Bergerac-ot.

A gyerekeknek, kamaszoknak az olvasás kaland – a film is az. A kalandon túl sok mindent észre se vesz. És a „mintha” kalandok sem ragadják magukkal. (Ilyen például Darvasi Trapitijának tökfőzelék-háborúja.) – Az „év gyerekkönyve” a tavaszi könyvfesztiválon Berg Judit *Rumini* (Pagony, 2006) című meseregénye lett. Régen keverte ki valaki ilyen pompásan a kalandregény elemeiből a maga történetét. Meseregény, tengerészregény, robinzonád, bandaregény és még sok minden más egyszerre. A szerző szinte játszik, „szórakozik” azzal, hogy a műfaji tradíciók különféle konvencióit betartja, megszegi, kifordítja. Érdekes, lélegzetelállítóan izgalmas, humoros, szeretetre méltó gyerekkönyv a *Rumini*. A nagyon fiatal szerző már tudja (vagy még nem felejtette el), hogy a kiskamasznak néhány oldalnyi „üresjárat” sincs türelme. Már az első fejezetcím is sokat ígér: *A Hétágú Szigony. Hát még ahogy az író történetmondásba fog: „Rizsát és a bandáját ismeri egész Egérváros. Útjukat betört ablakok, feldöntött kukák, összefirkált falak jelzik. Ha felbukkannak a piacon, az árusok rémülten takarják le a portékájukat, de még a kikötői sirályok is vijjogva menekülnek, ha meglátják a mindenre elszánt egércsapatot...”* Az „itt valami történni fog” várakozása néhány mondat után ott van az olvasó horizontján. És nem is csalatkozik. A figurákat se felejt, akik tengerész egerek, kalóz patkányok. *Rumini*, a kisegér még mindig a „legkisebb fiú” a meséből. A recefice fák kérge olyan, mint az élet vize. A fabatkák meg a szólásokból keveredtek ide. Szóval folyik az öröklött elemek keverése a kaland halhatatlanságának jegyében.

A német Rowlingnak nevezett Cornelia Funke *Bűvölet* (Cicero, 2004.) című kamaszregénye egyenesen az olvasás nagy kalandjáról, az átélés bűvöletéről szól. (Tulajdonképpen erről szólt már a *Végtelen Történet* is.) Funke főhősének varázseréje abban áll, hogy megelevenedik, amit felolvas. A *Kincses sziget*ből aranyak gurulnak elő, az *Ali baba és a negyven rablóból* megjelenik Farid, a *Tom Sawyer*-ből a döglött macska, a *Tintaszív*ből a haramiák. Az is megtörténik, hogy az olvasó egyszer csak a történetben találja magát. Lélegzetelállító, ahogy a *Tintaszív* egyetlen példányát keresik. Ki azért, mert vissza akar térni a könyvbe, ki meg azért, mert ki akar lépni, és valósággá akarja tenni a véres históriát. Tényleg háborzongató, hogy képzeletben mi mindent élhetünk át. A viszontagságos mesebeli próbák helyébe lépnek ezek a kalandok. Éleletsükségletté is nyilváníthatjuk őket. A felnőttkor urbánus meséje a detektívtörténet, ahol a nyomozó a „legkisebb királyfi”. A rózsaszínű női regényekben és a szappanoperákban a Hamupipőke- és a Holle anyó – mesetípus szüzséi élnek. Amikor néhány éve a norvég királyfi házasságot kötött, a német lapok hamupipőke-sztoriról beszéltek. A mesés, romantikus kalandvágyból nemcsak a kamasz nem nő ki, de úgy látszik, a felnőttek jó része sem.

A „helyi érték” dominanciája a gyermek számára mindent felejtet. Eco antikváriusa gyerekként nem akadt fenn azon, hogy a préri hőse olasz, és hogy éppen a Duce falujában jött a világra. Érdekes módon az se bosszantja, hogy Salgari fantasztikus hősei többnyire színes bőrűek, Sandokan maláj herceg, a fehérek pedig rosszak, gonoszok. – Lehet, hogy az ötvenes években észre se vettük, hogy a *Sztálinvárosi gyerekek* mennyire „lecke” a korról. Palotai Boris kalandossága, humora, gyerekismerete – mondjuk ki, tehetsége – mindezt eltakarta a gyerek olvasó előtt, aki tulajdonképpen hozzá is szokott, hogy a világ olyan körülötte, amilyen. Hogy Lenin, Sztálin, Rákosi arcképe ott lóg az osztályteremben a búza-kalászos, kalapácsos címer alatt, hogy a tízpercekben „zakatol” az osztály, és a tavaszról szóló fogalmazásait úgy kezdi, hogy kinyílt a hóvirág, és úgy fejezi be, hogy „nem rés, hanem erős bástya vagyunk a béke frontján”.

„Gyermekkorom talán legmeghatározóbb olvasmányai olyan könyvek voltak, amelyekből zökkenőmentes átjárás nyílt a személytelen felnőtt tudásomba” – mondja a regényhős, akit első perctől fogva ösztönösen is azonosítunk a szerzővel. – „Van-e gyermek, aki ne százszor szívesebben hallhatná János vitéz történetét, mint – mondjuk – a négyesztendős Janika naívoskodását” – írta több mint száz esztendeje Tóth Rezső, akinek írásait nagyobb becsben kéne tartani. (*A magyar ifjúsági irodalom és a népiskolai ifjúsági könyvtárak*. 2. kiad. Bp., Hornyánszky, 1905. 15. p.)

A gyerek a maga játékaiban is felnőtt szerepeket próbálgat. Ha meggondoljuk, hogy miről szólnak a tündérmesék, amelyek szinte átlibbentek a gyermekirodalomba, hát elsősorban a szerelemről, életről, halálról, aztán a hatalomról, megalkuvásról, jóságról, részvétről, házastársi hűségéről, igazmondásról, hazugságról, bűnről, pénzről, kapzsiságról, nyereszkeskedésről, balfácánságról, takarékos-ságról. Egyszóval: az életről, mivelhogy, amióta léteznek, élni tanítanak. – A Pál utcai fiúk és a vörösingések is felnőtt szerepeket próbálgatnak. Szerepjáték a háborúsdi, az egyletesdi. Tulajdonképpen beavatás-történet a regény a felnőtt lét-be. A gyerekekben ott van a későbbi felnőtt. „...igazi férfi, aki megérdemelné, hogy felnőtt ember legyen” – mondják Bokáról. Amúgy egyébként a regényben minden a gyermeki világhoz illik: a konfliktus, a tét, a mondatfűzés. Még a dolgok jelentősége is a gyerekek értékrendje szerinti. – Az *Abigél*ben a kamasz lányok férjhez mennek a leltárjegyzék tárgyaihoz. Az *Ókútból* tudjuk, hogy ilyesfélétet élt át a kamasz lány Szabó Magda is a maga szerepjátékaiban. „*En Mabel voltam. – írta. – A férjemet Robertnek hívták. Szőke volt és kék szemű. Gróf, földbirtokos; sebészorvos és repülő. Volt kastélyunk... egyében se járt az eszem, mint a szerelmen*”. Szerepjáték. Lányregény. Nemcsak olvassák, élik is. (Egy mai gyereklány nemrég azt mondta rádióban: Nem olvas, nem is fog, mert az élet százszor érdekesebb.) A legjobbak sose felejtették el a gyerekkönyvek világában, hogy olvasójuk az életre, sőt: a felnőtt életre is kíváncsi. Ahogy Janikovszky Éva mondaná, az „ember lánya” ne felejtse el, hogy „a lemeznek két oldala van.”

Az a bizonyos „helyi érték” azt is jelenti, hogy a gyerek olvasmányai (filmjei) között sok minden elfér. Valós értékeit tekintve Eco hősenek kamaszkori könyvespolca tarka egyveleg: Az első pillanatban csak ponyvalexikonnak látszik. Pedig nem egészen az. Nick Carterek, *Vidocq*, *Nyomorultak*, *Párizsi Notre Dame*, *Monte Cristo grófja*, *A három testőr*, Jack London, *Fantomás-sorozat*, *A sátánkapitány* jól megférnek egymás mellett. Az utóbbiból az őrződik meg hősünk

számára felejthetetlen képként, ahogy „*Wabod egyetlen fejszecsapással kettéhátítja a jó Harald fejét*”. Ne felejtjük el, a kamasz szeret borzongani is, nemcsak hahotázni és meghatódni! A borzongásnak, feszültségnek van egy egészséges mértékegysége, amiből nem lesz beteges szorongás. És semmiféle egyéb kár sem.

Bizony, a nagy magyar írók, költők vallomásai is olyasfélék, mint amilyeneket Umberto Eco regényében találunk. Az *Elfelejtett irodalom* című könyvem (Móra Kiadó, 1990, 2005, 114–126. p.) lapjain megőriztem néhányat. Idézek is közülük: „*Gyerekek nem voltam nagyon művelt. Vidéken nőttem fel. Az első könyv, amit olvastam, Madarassy László Mari és Tamás és A majomkirály című regényei voltak. Máig sem volt reám nagyobb hatással olvasmány*” – írta Babits Mihály. Ezek bizony indiántörténetek voltak. – Vas István vallomása arról is tanúskodik, hogy az efféle könyv több, mint olvasmány éppen a „helyi értéke” révén: „*Néha, mikor éppen Coopert vagy May Károlyt olvastam – írta –, környékünket beosztottam – a szüők, apacsok, delavárok erdeire. A legállhatatosabban a harcias ábrándokhoz ragaszkodtam.*” De ne higgyük, hogy a „második nem” vallomásai mások!. „*May Károly és Verne vett rá engem arra, amire soha többé más olvasmány életemben nem, hogy reggel 6-kor, usque 5-kor fölkeljek, és az iskola előtt olvassam még a könyvet.*” – mondta egy interjúban Nemes Nagy Ágnes. A kamasz Szabó Lőrinc se volt jobb a deákné vásznánál. „...*Du Terrailt és Nick Cartereket / bújtam...s rengeteg ifjúági kacatot, ami jött: / Bucsi Sándort, Mayt...*” – olvassuk a *Tücsökzenében*. Mi minden lehet ezeknek az élményeknek a szomszéd-ságában: „*Látom magamat – írja Szabó Lőrinc –, reggel van, iskolába készülök, éppen mosdom. A vasmosdó párkányán egy Olcsó könyvtár-füzet, azt olvasom irtózatossággal: Szophoklész Oidipuszát. Hunyorgok, arcom beszappanoszva, váltogatott fél szemmel lesem a dráma menetét... Ez lehetett az egyik legelső önálló irodalmi felfedezésem. Végig a Nyomatató utcán: menet közben is olvasok. Detektívregény-pótlék. May-pótlék.*” A gyerek kezében bármi áthangelődhet. Kormos István emlékezését olvasva bevallottan, bevallatlanul engesztelődünk a ponyva iránt „*A második elemi utáni vakációt egy hosszadalmas skarlátal kezdtem – írta –, hetekig ágyhoz voltam kötve. Végigolvastam néhány idejétmúlt kalendáriumot a Százszentűdős Jövendőmondókkal, mire ráakadtam egy padlásról előkerült vesszőkosárra, abban egy több mint száz füzetből álló múlt századi ponyvára, első s azóta is felejthetetlen regényemre. A címe: Sobri Jóska, az úri haramia. Gondolom, gyatra mű lehetett (az írójára nem is emlékszem), de mégis egyszerre megnyílt előttem a világ!... Ekkor határoztam el, hogy író leszek!... ürgét öntöttem, cseresznyét loptam, pofozkodtam, ha játszótársaim nem úgy viselkedtek Mézes Anussal, ahogy Sobri Jóska a comtesse-szel. De az a könyv kinyitotta a szemem, noha magam se tudtam, mire.*”

A másféle példa sokkal kevesebb, de akad. A 11-12 éves Karinthy ezt jegyezte fel naplójába. „*Vasárnap a gyerekek mennek az Ember tragédiájá-ba. Rémiül szeretnék én is menni. Tegnap átolvastam Madács (!) e páratlan művét, igazán megkapott. Ezt az embert isteni ihlet szállhatta meg, hogy olyan hatalmasan tud beszélni.*” – Elképesztő esetként említhetem, hogy a gyerek Weöres Sándor Shakespeare-t és Schillert olvasott. De hát a Nagy Kivételekhez nem szokás senkit mérni.

A mai gyereket bizony legfeljebb a kalanddal lehet becserkészni. A Harry Potter-szériában egyenesen akciók között „egerész”. Rekonstruálni nagyon kevés

gyerek tudná HP történetét. Többnyire kalandokat citálnak, és presztízskérdés, hogy a sorozat hány kötete áll a könyvespolcukon. – A képernyőn egyfolytában kalandok rivalizálnak. Szöveg és kép versengésében az utóbbinak van esélye. A *Pán Péter* vagy a *Narnia-krónika* filmváltozatától talán eltalál a gyerek a könyvig. De ez inkább csak remény; lehet, hogy újra és újra a DVD-lejátszót kapcsolja be. Ilyenkor be kell érniünk annyival, hogy talán megérinti valami czeckből a nagy történetekből. Próbálkozhatunk azzal is, hogy mesélünk arról, ami a filmből kimaradt. Hátha?! Uram bocsá', még az is elképzelhető, hogy felolvasunk.

Cervantes Don Quijote című regényében olvasunk arról, hogy a fogadósnak van egy könyve, és szerencsére mindig akad egy-egy jó olvasó, aki felolvas a többieknek. Mindez Gutenberg után másfél száz év múlva történik. – Ma Németországban mozgalom a felolvasás. Felolvasnak a kicsinek, a kamasznak, felolvasnak a földalattin, a strandon, a parkban. És könyveket adnak ki, amelyeken jelzik, hogy különösen alkalmas felolvasásra. Közben 400 esztendő is lett a *Don Quijote de la Mancha*, és mi újra felolvasunk. Lehet, hogy ez is az örök visszatérések egyike?

De nem akarom rezignáltan befejezni ezt az írást. A *Loana királynő titokzatos tíze* vigasztaló könyv. A gyerekeket illetően nincs okunk arra, hogy pánikba esünk. A regénybeli pszichológus feleség, Paola mondja: „...egy gyerek több világban is élhet egyszerre, ahogy az unokáink is, akik megtanulják, hogyan kell bekapcsolni a tévét, és végignézik a híradót, aztán pedig mesét olvastatnak fel maguknak, és jószágos szemű zöld szörnyekkel meg beszélő farkasokkal teli képeskönyveket lapozgatnak. Sandro folyton a dinoszauruszokról beszél, valami rajzfilmben látta őket, mégsem számít rá, hogy beléjük ütközik az utcasarkon. Este a Hamupipőké-t mesélem neki, aztán tízkor kibújik az ágyból, és az ajtóresen átkukucskálva, úgy, hogy a szülei ne vegyék észre, végignézi, hogyan kaszabolnak le a tengerészgyalogosok egyetlen géppisztolysorozattal egy tucatnyi sárgát. A gyerekek sokkal kiegyensúlyozottabbak, mint mi, remekül meg tudják különböztetni a mesét a valóságtól, fél lábbal itt vannak, fél lábbal meg amott, de sohasem tévesztik össze az egyiket a másikkal, kivéve egy-egy beteg gyermeket, aki a röpködő Superman láttán a vállára kanyarít egy törölközőt, és kivetí magát az ablakon. De ezek orvosi esetek, és mindig a szülők tehetnek róluk.” Arról is, hogy a gyerekek egyre kevesebb könyvet látnak a felnőttek kezében. Miért is hinnék el, hogy olvasni jó?

Komáromi Gabriella